

ISPOVIJEST VJERE PREMA KATEKIZMU KATOLIČKE CRKVE 1992.

DUŠKO MORO

Franjevačka visoka bogoslovija Makarska

UDK 238.1

Pregledni članak

Katekizam Katoličke Crkve (KKC), objavljen 1992. godine, predstavlja važan dokumenat Crkvenog učiteljstva u suvremenoj Crkvenoj praksi. Auktor prikazuje KKC kao prilog i poticaj inkulturaciji Vesele vijesti u suvremenom svijetu na pragu trećega tisućljeća. U članku se ističu, i u glavnim crtama obrazlažu, temeljne odrednice prvoga dijela KKC, koji je naslovljen kao "Ispovijest vjere", odnosno "Ispovijest kršćanske vjere". To je ono što nazivamo i što stvarno jest *Credo* Katoličke Crkve.

UVOD

Katekizam Katoličke crkve potvrđen je od Pape Ivana Pavla II. 25. lipnja 1992., a Apostolska Konstitucija *Fidei Depositum*, od 11. listopada 1992. odobrila je njegovo tiskanje na izvornom, francuskom jeziku i susljedno prevođenje na ostale jezike.

Za bolje shvaćanje pojavka tog značajnog dokumenta u Katoličkoj crkvi krajem 20. stoljeća, potrebno je pogledati put i razdoblja koja je morao prijeći, da bi se pojavio u konačnom,, današnjem obliku i sadržaju.

Katekizam je nastao izvorno iz želje i preporuke Sinode biskupa (iz listopada 1985.), kada su sinodalni Oci zahtijevali jedan dokumenat, koji bi *cjelovito* izrazio katoličku nauku i da "prikazivanje te nauke bude svetopisamsko i liturgijsko. Mora se raditi o zdravoj nauci koja je prikladna aktualnom životu kršćana."¹

¹ *Relatio finalis*, II, B,4; *Enchiridion Vaticanum*, 9, p.1758, n.1797.

Slijedeći te želje i preporuke, Papa Ivan Pavao II. odredio je već 10. srpnja 1986. komisiju od 12 kardinala i biskupa. Ona je bila zadužena izraditi projekt Novoga katekizma, ili sažetka katoličke *nauke o vjeri i moralu*, tj. o onome što Katolička crkva propovijeda, svjedoči, naučava i nastoji oživotvoriti.

Taj grandiozni posao i zadatak odvijao se od studenog 1986. do 14. veljače 1992. kada je Komisija, nakon 10 redakcija i mnogih dopuna i preinaka, prihvatila konačni tekst. Tekst je jezično popravljan do 30. travnja 1992. i Papa ga je odobrio 25. lipnja. 1992.

Mora se reći da je u radu, osim spomenute Komisije, sudjelovao gotovo cijeli episkopat Katoličke crkve, mnogi stručnjaci, teolozi i pastoralni djelatnici, koji su svojim priložima, dopunama i praktičnim savjetima (bilo je preko 24.000 amandmana) doprinijeli poboljšanju i konačnom oblikovanju tog povijesnog dokumenta, koji se pojavio, nešto duže od četiri stoljeća, nakon Tridentskog katekizma. Upravljen je prvotno biskupima, a preko njih svim vjernicima i prikazuje se kao dar, kao *opus petrinum*, tj. služba i zadaća koju ima Rimski biskup u zajedništvu cijele Crkve i svih kršćanskih Crkava: "učvrstiti svoju braću (u vjeri)" (Lk ,22.32).

1. PODJELA I SADRŽAJ NOVOGA KATEKIZMA

Cijeli Katekizam sadrži četiri velike cjeline koje se mogu označiti kao četvorstvo onoga što *Crkva vjeruje, djeluje, slavi i moli!* U kratkom predslavlju (br. 1-25.), sažetim uvodničkim riječima opisuju se temeljne odrednice novog Katekizma: koja je svrha ljudskog života (upoznati i ljubiti Boga); cilj i svrhovitost kateheze i Katekizma (prenijeti i posredovati vjeru); kome je Katekizam upravljen (biskupi i učitelji i pastiri Crkve); sama struktura Katekizma; praktične upute za upotrebu i služenje ovim priručnikom; nužne prilagodbe, koje se nadovezuju na ostale dokumente Učiteljstva; načelo ljubavi koje ga povezuje s Rimskim katekizmom .

Slijedi prvi dio (br. 26-1065), koji je obujmom najveći, obuhvaća gotovo 39% cijelog Katekizma. Naslovljen je značajnim naslovom: *Ispovijest vjere!* Cijeli odsjek je, opet, podijeljen u dva odjela. U prvoj od njih se govori o vjeri, i to pod karakterističnim naslovima: *Ja vjerujem- Mi*

vjerujemo!, dok drugi dio analizira samu Ispovijest vjere (tj. Apostolsko Vjerovanje).

Drugi dio nosi naslov: *Slavljenje kršćanskog otajstva* To su brr.1066 - 1698. To je poglavlje o kršćanskoj liturgiji. Slično kao i prvi odsjek Katekizma, i ovaj je podijeljen u dva odsjeka: a) sakramentalna ekonomija, gdje se govori o liturgiji kao djelovanju samog presvetog Trojstva i liturgiji po kojoj se ovjekovječuje i posadašnjuje pashalno otajstvo Isusa Krista. Sve se to ostvaruje po sakramentima, koje slavi i vrši Crkva; b) sakramentalno otajstvo se dijeli u sedam pojedinih čina, trenutaka važnih za pojedino životno razdoblje čovjeka ili za pojedine službe u zajednici. To je sedam sakramenata, koje Katekizam i pojedinačno prikazuje i iznosi srž i jezgru nauke o tim otajstvenim datostima, po kojima se daruje milost i otkupiteljsko djelovanje Kristove smrti i uskrsnuća.

Treći dio započinje naslovom: *Život u Kristu!* To je dio koji je posvećen moralnom djelovanju vjernika i cijele Crkve (brr.1700-2557).U prvom odsjeku utemeljuje se osnovni poziv čovjeka: živjeti u Duhu i po Duhu, koji izvire iz činjenice bogoobličnosti čovjeka. U drugom dijelu donosi se deset zapovijedi Božjih, prema kojima se vjernik ravna i uređuje svoj odnos prema Bogu, bližnjemu i svemu stvorenom.

Četvrti dio je posvećen *kršćanskoj molitvi*. Sadržan je u brr.2566-2865. Kao i svi dijelovi KKC, i on je podijeljen u dva susljedna odsjeka. Prvi govori i obrazlaže narav, vrijednost i značenje molitve u kršćanskom životu, polazeći od iskustva SZ i vremena Crkve, dok se u drugom odsjeku govori o Molitvi Gospodnjoj, tj. o Očenašu, kao "sintezi cjelokupnog Evanđelja"²

Cilj i svrha KKC, kao i njegova "polazišna točka" može se najlakše zapaziti u samoj Apostolskoj konstituciji *Fidei Depositum* kojom je Papa Ivan Pavao II. naredio konačno tiskanje tog dokumenta (11.X.1992.). Konstitucija sažima i iznosi tri tvrdnje, koje su od velikog značenja i koje su, gledano retroaktivno, ona misao odrednica koja je uvjetovala nastanak i samu izradu tog dokumenta, koji ima pretenzija postati završna točka i sažetak nauke II. Vat. sabora i omogućiti i pospješiti djelotvornije naviještanje Evanđelja i prijelaz u treće tisućljeće kršćanskog naučavanja, života i djelovanja Katoličke crkve. Misli odrednice su slijedeće:

² CATECHISMO DELLA CHIESA CATTOLICA. Testo integrale e Commento teologico, Piemme, Citta del Vaticano-Casale Monferrato, 1993(= KKC), br.2761; Tertulijan, *De oratione*,1.

- čuvanje "depozita (pologa) vjere jedno je od temeljnih poslanja koje je Gospodin povjerio svojoj Crkvi i koje ona mora izvršavati u svako vrijeme (Usp. Ef 3,19). U svakom vremenu Crkva mora iznositi "staro i novo" (Mt 13,52). Katekizam će, dakle, podrazumijevati nove i stari stvari, jer je vjera uvijek ista i izvor je neprestano novog svjetla. Stoga Katekizam preuzima tradicionalni poredak i podjelu kako je to imao i katekizam Pija V: Vjerovanje; , sveta liturgija sa sakramentima; kršćansko djelovanje izloženo po zapovijedima; i na kraju, kršćanska molitva. S druge strane, sadržaj je izražen na "novi način" da se bolje odgovori novim vremenima i novim zahtjevima.³

- Drugi vatikanski sabor i njegovi dokumenti su "polazišna točka" i točka na koju se uvijek treba vraćati i osvrutati. To će promicati svaku pastoralnu i sve druge akcije Crkve. I sve što će Katekizam donijeti, treba služiti *djelu obnove cjelokupnog crkvenog života, koju je htio i započeo II. Vat. sabor.*"⁴

- bio je potreban neki "sažetak" cjelokupnoga katoličkog nauka u svezi s *vjerom i moralom*, koji bi bio uzorak za katekizme na drugim, nacionalnim i mjesnim razinama. Prikazivanje tog nauka "mora biti svetopisamsko i liturgijsko!"⁵ Kardinal J. Ratzinger, u razgovoru s novinarima, izjavio je da je "narav i svrhovitost Katekizma Katoličke crkve inkulturacija vjere!"⁶

2. ISPOVIJEST (KRŠĆANSKE) VJERE

2.1. Ispovijest vjere kao ljudski čin

Prvi, najveći i najznačajniji dio KKC nosi naslov "Ispovijest vjere". To je, u biti, Ispovijest kršćanske vjere, jer je prvi odsjek naslovljen karakterističnim naslovom: "Ja vjerujem" - "Mi vjerujemo", a drugi odsjek je obilježen kao "Ispovijest kršćanske vjere." I svaki od tih odsjeka, u prvom dijelu KKC, ponovno je podijeljen na tri poglavlja, koji se proporcionalno nadopunjuju i upućuju jedan na drugoga. Prvi odsjek je podijeljen kako slijedi: a) Čovjek je sposoban spoznati (prihvatiti, povjerovati) Boga; b) Objava Božja, kao čin kojim Bog dolazi "ususret"

³ Papa Ivan Pavao II, *Depositum fidei* (=FD), br.1.3.

⁴ FD, br.1.

⁵ Isto mjesto.

⁶ *Catechismo e inculturazione*, u *Regno-Documenti*, 37(1992), 585-589.

čovjeku; c) Odgovor čovjeka na ponudu Božju, tj. vjera kojom čovjek "odgovara" i prihvaća samoočitovanje Božje.

Drugi odsjek je, zapravo, prikaz i analiza Vjerovanja naroda Božjega: a) Vjerujem u Boga Oca; b) Vjerujem u Isusa Krista, Sina Jedinorođenoga; c) Vjerujem u Duha Svetoga.

Praktično, radi se o tome da KKC, u svojem prvom dijelu, stavlja sebi za svrhu i cilj organski, sustavno i metodički izložiti i predložiti Božjem puku ono što Katolička crkva *vjeruje i ispovijeda*, tj. prihvaća i odgovara vjerom na "samoočitovanje Božje." I u tom izlaganju zapažaju se dvije datosti: red, točni, određeni i precizni red, po kojem se očituje Objava Božja i izlaže Credo Kat. Crkve; i drugo, pokazuje se organičnost i sistematičnost samog izlaganja.

Ali, sami naslovi i podnaslovi, kojih je dosta, dopuštaju nam da shvatimo i slijedimo učenje KKC i da ga ucijepimo u prostor i vrijeme u kojem je nastao te spoznamo odrednice i "dolazišne točke" do kojih on namjerava stići i biti pomagalo i putokaz u izradi katekizama na nižim razinama, koji će detaljnije i sustavnije obraditi pojedina pitanja i problematiku svake pojedine, mjesne Crkve.

Dakle, prva sekcija(br.26-184) odgovara bitno promatranju i analizi samog *čina vjere, ili vjere kao ljudskog čina* (tj. *fides qua creditur*). Pokušava se sržnim i temeljnim izrazima prijeći onaj "povijesni", povijesno-spasenjski vid vjere i samoočitovanja Božjega.

Zapravo, radi se o tome da se prikažu "putovi pristupa, dostupa do spoznaje Boga samim snagama i sposobnostima ljudskog razuma (to je očitovanje Boga u ogledalu stvorenog svijeta); i da se koncentrira cjelokupnu 'kršćansku ekonomiju' u ideji "objave" (očitovanja Boga 'mного puta i na razne načine!' preko samih događaja povijesti spasenja), koja se promatra u razdobljima ostvarenja i u sredstvima njezina prenošenja. Dakle, govori se o odgovoru čovjeka Bogu koji se objavljuje, tumačeći je kao *poslušnost vjere*, tj. osobni, razumni, slobodni i milošću Božjom podržani pristanak".⁷

Zapada u oči da je i samo prvo poglavlje, u tom prvom odsjeku, naslovljeno karakterističnim naslovom: "*Čovjek je 'sposoban' za Boga*", sposoban spoznati, upoznati, shvatiti, prihvatiti, povjerovati i primiti Boga!

⁷ G. CAVIGLIA, *Guida alla lettura della prima parte del CCC: "La professione della fede"*, u AA.VV. *Guida al Catechismo della Chiesa cattolica*, ELLE DI CI, Leumann, Torino 1993.,103-104.

To je kao neki uvod u sami uvod i obrađuje onu tematiku koja se nekad nazivala "*praeambula fidei*" tj. naravne i razumne pretpostavke i preduvjeti za božansku objavu i sam čin vjere. To je ona klasična "*demonstratio religiosa et apologetica*."

Izraz *capax Dei* pojavio se prvi put u Augustina, a preuzet će ga i služiti se njime i sam Toma Akvinski, nadopunjujući ga i drugim izričajem "*capax beatitudinis*".

Može se slobodno reći da je taj vid i takva impostacija konkretna primjena naučavanja i pogleda II Vat. sabora. Stoga će mnogi komentatori i stručnjaci koji govore o Katekizmu napisati da je to "Katekizam II. Vatikanskog sabora."⁸

To je, u neku ruku, "posljednje poglavlje II Vat. sabora" poglavlje koje sintetizira i zaokružuje cjelokupnu saborsku nauku, ali i *iskustvo* posaborske primjene i aktualizacije uzvišenih ideja i zamisli samog sabora. To se može još bolje vidjeti ako se promotre i analiziraju pojedina poglavlja i usporede sa dokumentima II. Vat. sabora. Tako, npr. "ističemo da je prvo poglavlje '*Čovjek je sposoban za Boga*' dužnik, kako saborskog naučavanja II Vat. sabora i GS, tako i I Vat. sabora i dogmatske Konstitucije '*Dei Filius*'. Za drugo poglavlje '*Bog dolazi ususret čovjeku*' glavni je magisterijalni izvor *Dei Verbum*, zajedno s nekoliko navoda iz '*Dei Filius*'. Mogli bismo to poglavlje, a također i slijedeće, definirati kao ponovno, autoritativno prikazivanje i 'ponovno čitanje' *Dei Verbu*."⁹

Drugim riječima, radi se o temeljnoj postavci i definiciji I. vat. sabora, prema kojoj je spoznaja, spoznatljivost Boga, na prirodan način i preko ljudskih spoznajnih mogućnosti, posredstvom prirode, svega stvorenog, moguća i može se doći *dospoznaje Boga preko razuma* (Usp. br. 36.). Ta spoznaja ima svoje putove, konkretne oblike i načine, čak i metode istraživanja i traženja Boga (br.31 i 35.). To se prije nazivalo "dokazima za Božju opstojnost".

⁸ Usp. *Il Catechismo del Vaticano II. Introduzione al Catechismo della Chiesa cattolica*, EP, Cinisello Balsamo (MI), 1993., posebno članak Christoph Schoeborna, *Il Mistero Trinitario come filo conduttore*, str. 52-64.

⁹ L. PACOMIO, *Catechismo della Chiesa Cattolica, Manuali di base*, n.38., Piemme, Casale Monferrato (AL), 1993.,23-24: Na drugim mjestima Pacomio donosi i usporedno prikazivanje samih saborskih dokumenata, posebno LG i DV, i izričaja KKC i pokazuje kolika je međusobna ovisnost i utjecaj saborskog nauka na sami Katekizam. Usp. str. 80-82; 96-98; 107; 110-112.

Ipak, Katekizam polazi iz perspektive Objave, Objave kao dara i darovanosti. Da bi "čovjek mogao ući u Božji intimni život, Bog se objavio i dao mu svoju milost da može prihvatiti tu Objavu u vjeri" (br.35.). Ipak, ti "dokazi" Božje opstojnosti imaju svoje značenje i korisni su, jer mogu raspoložiti za vjeru i pomoći da se utvrdi kako ona nije u oprečnosti s ljudskim razumom" (br.35.).

Katekizam je pošao drugim putem. On više naglašava "putove" koji imaju, kao polazišnu točku *ljudsku osobu*. To je personalistički pristup, koji je danas pristupačniji i više naglašen i koji pokušava nadomjestiti onaj tomistički, skolastički i neoskolastički.

To je izvorna ljudska 'otvorenost' i traženje istine, ljepote, smisla moralnog dobra, slobode, savjesti i njegova težnja za bezgraničnom, srećom. To je ono što kaže i GS,18: "*Klica vječnosti što je u sebi nosi (čovjek) nesvediva je na samu materiju.*"¹⁰

Što se tiče drugog poglavlja tog prvog odsjeka, koje je naslovljeno: "Bog dolazi ususret čovjeku", temeljni izvor i uporište za cijelo poglavlje jest sama Dogmatska Konstitucija II. Vat. sabora o objavi "Dei Verbum".

Čovjek je, po svojim sposobnostima i mogućnostima sposoban i kadar spoznati Boga. Ali, "ljudski duh, u traženju takvih istina, nailazi na poteškoće, posebno pod utjecajem osjećaja i imaginacije, kao i zbog nezdravih težnji i očekivanja koja su rođena od istočnoga grijeha".¹¹ Stoga je bilo potrebno da čovjek bude "prosvijetljen preko Objave Božje, ne samo u onome što nadilazi njegovo shvaćanje i razumijevanje, nego i o istinama koje ljudskom razumu nisu po sebi nedohvatne, da bi ih, u sadašnjim uvjetima ljudskoga roda, mogli spoznati svi, bez poteškoće, čvrstom sigurnošću i bez primjese ikakve zablude" (DV,6; KKC, 38.).

KKC naglašava i revalorizira temeljnu, ljudsku sposobnost i usmjerenost na riječ, na slušanje, na sposobnost primanja i sposobnost koja potječe od bogoobličnosti i koja se utemeljuje na činjenici stvaranja i nerazrješive veze Stvoritelja i stvorenja! Br. 27. to kaže jasnim riječima: "Težnja za Bogom upisana je u srce čovjeka, jer je čovjek *stvoren od Boga*

¹⁰ Na mnogo mjesta se navodi sv. Augustin i sv. Toma Akvinski, ali i Sv. pismo, posebno knjige Postanka, Mudrosti, poslanica Rimljanima i Ivanove poslanice. Sv. pismo se doslovno navodi mnogo puta i KKC obiluje svetopisamskim blagom. Usp. J. B. LIVIO, *La Bible dans le 'Catechisme de l' Eglise'*, u *Choisir*, br.402, (1993), 17 ss.

¹¹ PIJO XII, *Humani generis*, DS 3875; KKC 37.

i za Boga; i Bog ne prestaje privlačiti k sebi čovjeka i samo će u Bogu čovjek naći istinu i sreću koje traži bez prestanka.“

Čovjek posjeduje tu sposobnost i bez nje ne bi mogao spoznati Boga niti bi mogao primiti i prihvatiti objavu Božju. Ima tu sposobnost zbog bogoobličnosti, jer je stvoren na "sliku i priliku Božju" (Usp. brr. 355-384;1701-1715.). To je, u biti, ono što je naglašavao Karl Rahner, govoreći o duhovnoj sposobnosti, koja čovjeka čini mogućim, potencijalnim "slušateljem Riječi."

To je sposobnost "slušanja riječi", koja se vidi kao sposobnost posjedovanja "otvorenih očiju", i čitanja u pravom svjetlu sebe, svijeta, svega stvorenoga, ljudi oko sebe, da bi prepoznao, dohvatio i ispovijedilo Apsolutno, tj. božansku Prisutnost Boga Stvoritelja (1. poglavlje).

Očituje se i Božja pedagogija i logika Boga Stvoritelja koji se objavljuje i dolazi "ususret čovjeku i ljudskom rodu" i to izvodi na jednom povijesno-spasenjskom planu koji je linearan, i koji ide do svog vrhunca - samog Utjelovljenja i dolaska Sina Božjega, Riječi Božje, Logosa, riječi i konačnog smisla i razloga svega stvorenoga (2. poglavlje).

U cijelom tom procesu slušanja, promatranja i ispovijedanja, očituje se *dijaloški karakter* Božjeg djelovanja i odgovora koji on traži od strane čovjeka. To je odnos koji je nastao i koji raste; usavršava se i treba doći do punine. To je nešto što uključuje, obuzima cijelu osobu, cijelog čovjeka i što mora obuhvatiti "korjenitu ljudskost i božansko-ljudsku suradnju, koje se mogu obilježiti kao međuljudski odnos koji je uzvišen i koji je gratuitan (besplatan), otvoren i utemeljuje onu postpovijesnu budućnost!"(3. poglavlje).¹²

2.2. Ispovijest kršćanske vjere

U drugom odsjeku prvog dijela Katekizma (brr. 185-1065.), pod naslovom "Ispovijest kršćanske vjere", obrađuje se, potanko i detaljno samo *Vjerovanje*, tj. Apostolsko Vjerovanje u svojih 12 članaka, koji sačinjavaju "najstariji Rimski katekiza".¹³ Ono se upotpunjuje, prema potrebi, izričajima i dopunama iz Nicejsko-Carigradskog Vjerovanja iz godine 325.-381.

¹² Usp, L. PACOMIO, Nav. dj., 25.

¹³ Usp. Jean-Paul LIEGGI, *La professione della fede cristiana* (Sezione seconda), u PACOMIO, Nav. dj. 33-66 (34).

To je Ispovijest vjere same Crkve - Crkve od početka i Crkve današnjih, a i budućih dana! To je odgovor i prihvaćanje apostolske vjere, vjere izražene u Apostolskom vjerovanju, koja doseže i želi orisati Misterij - Otajstvo Božjeg života i spasenjskog djelovanja. Ta ispovijest vjere i odgovor koji čovjek daje i treba dati na cjelokupnu stvarnost božanske Objave i ostvarenja božanskog nauma u svijetu, ostvaruje se najviše u bogoštovlju, u kultu zajednice, Crkve koja slavi liturgiju i prinosi Euharistiju.

Crkva je vrhunac i izvor cjelokupnog vjerničkog života. Ona je i mjesto ispovijedanja vjere, odgovora na Božju ponudu i hod ususret Bogu koji nam je došao ususret, koji se nastanio među nama (Iv 1,14).

Preuzimajući tu perspektivu II. Vat. sabora, KKC to ističe i naglašava da cjelokupna aktivnost Crkve, preko vjerovanja, ispovijedanja i djelovanja, ide prema *bogoštovlju* kao izvoru crkvenog života "u krilu kojega se ispovijeda vjera i koji je neodvojiv od života kršćanina, jer je to mjesto gdje on prima svoje poslanje; najprije da se sam obrati, a zatim da donosi vijest drugima. I zajednica bogoštovlja jest istovremeno i zajednica služenja (diakonia). Tijelo kristovo podijeljeno za vrijeme Euharistije izgrađuje Tijelo zajednice koja se ujedinjuje, tj. članove (Crkve) s njihovom Glavom, koja je Krist."¹⁴

2.2.1 Podjela po sadržaju

Što se tiče podjele po poglavljima, ona je već određena samim sadržajem Apostolskog Vjerovanja. Postoje tri poglavlja, koja imaju središnje točke i uporište u osobama presv. Trojstva.

Prvo poglavlje izražava i ističe vjeru u *Boga Oca* koji je "jedini Bog". On je Otac, Svemogući, Stvoritelj neba i zemlje koji je stvorio čovjeka i ljudski rod, čovjeka stvorio na svoju sliku i priliku, čovjeka koji je iznevjerio Božji plan i očekivanja (pad čovjeka!). To je sadržano u brr. 198-421. Ali, istovremeno, to je govor o divnom djelu stvaranja koje se, u teološkom rječniku, pripisuje Bogu Ocu, Stvoritelju neba i zemlje."

Drugo poglavlje govori o *Isusu Kristu* koji je Jedinorođeni Sin Boga Oca i naš Gospodin. Praktično, u tom poglavlju obrađuje se i analizira šest članaka Apostolskog Vjerovanja (2-7.):

¹⁴ I. BAUMER, *Le Catechisme de l' Eglise Catholique*, u NRT 115(1993), br.3.335-355 (354).

2. čl. *I u Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega;*
3. čl. *Koji je začeo po Duhu Svetom i rođen od Djevice Marije;*
4. čl. *Mučen, patio, raspeta, umro i pokopan;*
5. čl. *Sišao nad podzemlje, i uskrsnuo od mrtvih treći dan;*
6. čl. *Uzašao na nebo i sjedi s desne Boga Oca;*
7. čl. *Onuda će doći suditi žive i mrtve.*

To sadržavaju brr. 422-682. i taj odsjek se proteže na cjelokupno otajstvo Isusova povijesnog, zemaljskog života i na samu eshatološku dimenziju, dimenziju Njegove proslave i očekivanja slavnog, drugog dolaska, kada će On "suditi žive i mrtve.". To je djelo otkupljenja i spasenja ljudskog roda, koje je učvorenjeno, uglavljeno u životu i vazmenom otajstvu Sina Božjega.

Treće poglavlje (brr. 683-1065) govori o trećoj osobi presvetog . Trojstva, *Duhu Svetom*, ili, konkretnije, o ostalih pet članaka Vjeronanja (čl.8-12.):

8. čl. *Vjerujem u Duha Svetoga;*
9. čl. *... u svetu Katoličku crkvu;*
10. čl. *... u oproštenje grijeha;*
11. čl. *... u uskrsnuće mrtvih;*
12. čl. *... u život vječni.*

To je razlaganje o prisutnosti Duha u Crkvi Kristovoj, zatim o značajkama Crkve i o djelovanju Duha u Narodu Božjemu i svemu onome prema čemu se usmjerio i započeo svoj hod Narod Božji, tj. hod i napredovanje prema oproštenju grijeha, uskrsnuću mrtvih i život vječni.

To je dio koji opisuje i raspravlja o "posljednjim vremenima", tj. vremenu od Kristova Uzašašća na nebo do konačne Paruzije, vremenu u kojem je Duh Božji izvor i početak ljudskog posvećenja i ostvarenja osobnog i zajedničkog spasenja po milosti.

Ta podjela, koja na prvi pogled izgleda zamršena i rascjepkana i koja nekoga može podsjetiti na klasične manuale, ipak je praktična i funkcionalna. Ona, prema riječima G. Caviglia, doprinosi i "daje samom Katekizmu obilježja bitnosti, konciznosti, razboritosti, prodornosti i jasnoće koja se predlaže."¹⁵ Započinje Ispoviješću (kršćanske) vjere, vjere u Boga Oca, Stvoritelja svega. Br. 198 to izričito kaže: "Naša ispovijest

¹⁵ G. CAVIGLIA, Nav. dj., 105.

vjere započinje s Bogom, jer je Bog ' prvi i posljednji' (Iz 44,6), Početak i Završetak svega.“

2.2.2 Povezanost i međusobna uvjetovanost ekonomije spasenja i teologije

Osim tih glavnih odrednica i podjela koje uključuju cjelokupno povijesno-spasenjsko otajstvo i njegovu sadašnju aktualnost i potrebu primjene i sve jačeg zaživljavanja, KKC pokazuje i jasno očituje i neke druge kriterija i načela kojima se vodio i preko kojih želi aktualizirati kršćanski nauk i dati mu potrebni zamah i novu životvornost, koja će se prenijeti i na treće tisućljeće kršćanske povijesti.

To je kriterij povezanosti i uzajamne prožetosti pojedinih istina vjere i kriterij povezanosti i isprepletenosti dvaju pogleda na cjelokupni sustav istina koji ima *teologija* kao znanost vjere i crkvena znanost o vjeri i sama *ekonomija spasenja*.

2.2.3 Međusobna povezanost vjere, ispovijedanja i slavljenja kršćanskih otajstava i molitve.

Taj se kriterij izričito naglašava i donosi već u predgovoru Katekizma, tj. u samim brojevima 13-17, gdje se govori o strukturi samog katekizma: “Plan ovog Katekizma se nadahnjuje na velikoj tradiciji katekizama koji se dijele i razvijaju katehezu oko četiri 'stupa', a to su Ispovijest krsne vjere /Symbolon/; sakramenti vjere; život vjere (po sakramentima); molitva vjernika (Oče naš)“ (br. 13).. Takva podjela i samo isticanje tog kriterija pokazuju da se svaka tema, u svojoj povezanosti s cjelinom vjere, može vidjeti kao neki odnos, i to kao odnos između *lex orandi, lex credendi, lex vivendi*“¹⁶.

2.2.4. Povezanost ekonomije spasenja i teologije

Drugi kriterij koji je očit i koji se primjenjuje izražen je, također izričito, u br. 236. On glasi: “Oci Crkve čine razliku između same ' teologije' i 'ekonomije' označavajući prvim pojmom otajstvo unutarnjeg (intimnog) života Boga - Trojstva, a s drugim pojmom sva Božja djela, kojima se On otkriva i priopćuje svoj život. Preko ' ekonomije nam je objavljena teologija ali i obrnuto.“

¹⁶ G. CAVIGLIA, Nav. dj. 106.

Teologija je stvarnost koja osvjetljuje cjelokupnu 'ekonomiju spasenja'. Djela Božja objavljuju tko je On u samome sebi za nas, ali i obratno. Otajstvo njegova unutarnjeg bića prosvjetljuje inteligenciju, razumnost, razumljivost, sposobnost shvaćanja, pamet, razum svih njegovih djela, posebno čovjeka. Događa se tako, *analoški*, i kod samih ljudskih bića i osoba. Osoba se pokazuje, objavljuje preko i posredstvom svojih djela. I koliko više poznajemo neku osobu, toliko je više razumijemo i više su nam dostupna i njezina djela.

Dakle, ispovijest je kršćanske vjere uglavljena u intimni, unutarnji božanski život, život presv. Trojstva, koje se objavljuje i postaje prisutno. Ta prisutnost se očituje kao riječ, kao objava, samoobjavljivanje, kao prisutnost koja sačinjava i jest, bitno, 'ekonomija spasenja', konkretno Božje djelovanje u svijetu koje je dostupno i želi biti dostupno svakom čovjeku.

3. BOŽJA OBJAVA

Nakon što smo vidjeli samu podjelu prvog dijela KKC, potrebno se ponovno vratiti na temeljne odrednice čitave cjeline koju smo uzeli u promatranje. Poslije nego je analizirao osnovno pitanje sposobnosti čovjeka i ljudskoga roda da "spozna", dozna nešto o Bogu, o Apsolutnom, i o "putovima" koji dovode do Boga, kao i o načinima spoznaje Boga po *Crkvi* i sredstvima, i o učenju Crkve o tome, Katekizam se želi pozabaviti središnjim pitanjem vjere i žarišnom točkom kršćanstva i svake objavljene religije: pitanjem *božanske Objave*.

3.1. Božje samoočitovanje

Činjenica i stvarnost Objave jest osnovno pitanje od kojega sve zavisi i od kojega se uvijek mora poći. To naročito vrijedi za svaki katekizam, a naročito za Katekizam Katoličke crkve. Poglavlje o Objavi je pravi početak Katekizma.¹⁷

U br. 50. prije nego se počne izravno govoriti o toj povijesnoj, iskustvenoj i konkretnoj Objavi, još jednom će se snažno naglasiti da "čovjek posredstvom naravnog razuma može spoznati Boga, i to sa

¹⁷ Isto, 80.

sigurnošću, polazeći od Njegovih djela. To je temelj, pretpostavka i naravni red koji se ispovijeda i koji ne dolazi nikako u pitanje.

Ali, Katekizam odmah ističe da "opstoji i drugi red spoznaje do kojega čovjek zaista ne može stići svojim vlastitim snagama, a to je *red božanske Objave*." (br.50.).

Tri su temeljna obilježja božanske objave koje želi istaknuti Katekizam. To su odgovori na pitanja: u čemu se ona sastoji, koji joj je sadržaj, koji je cilj i svrhovitost Objave i samoočitovanja Božjega?

Objava je nešto što se može nazvati "*drugim redom spoznaje, do koje čovjek ne može stići vlastitim snagama*." Ona je čisti dar, i pokret koji ide prvotno od strane Božje, to je hod Boga Stvoritelja prema čovjeku, hod ususret ljudskom rodu.

Katekizam započinje svoj govor o objavi, tom velebnom djelovanju Božjem koje ulazi postupno u povijest i zaodijeva se u *riječ i čin*, navodom iz dogmatske konstitucije o objavi *Dei Verbum* I,2: "*U svojoj dobroti i mudrosti odlučio je Bog da objavi Sebe i da saopći Otajstvo svoje volje (usp. Ef.1,9), kojim ljudi po Kristu, Riječi koja tijelom postade, u Duhu Svetom, imaju pristup k Ocu i postaju zajedničari božanske naravi (usp. Ef 2,18;2 Pt 1,4)*" (br. 51.).

Sama činjenica Objave promatra se i prikazuje kao čin *samoočitovanja, samopriopćavanja Božjega*. To djelovanje dolazi na vidjelo iz dubina Njegova bića i trojstvenog Bitka i ima cilj da učini poznatim samoga sebe, da ga ljudi spoznaju i da se ostvari zajedništvo života, zajedništvo božansko-ljudskog života. Drugim riječima, to zajedništvo jest samo spasenje čovjeka i otkupljenje cijelog ljudskog roda.

Objekt Objave Božje i samoočitovanja Božjega jest sâm Bog u svom najintimnijem životu i djelovanju, tj. u presv. Trojstvu. To je ono 'nedostupno svjetlo' u kojem On stanuje i koje će postati dostupno i nešto će se od toga moći vidjeti, naslutiti i zaključivati. Prvotno, to će se zbiti preko Objave i po činjenici Utjelovljenja i ulaska Sina Božjega u našu povijest, u našu povijesnu stvarnost.

U tom događaju "koji je jedinstven i neponovljiv, sam čin kojim se Bog objavljuje nije više rastavljiv od samog sadržaja koji se objavljuje. Objavitelj i objava se poistovjećuju u osobi Sina koji je postao tijelom i pravim 'tumačem' božanskog života (Iv 1,18)".

Mora se reći da Katekizam, u opisivanju tih glavnih razdoblja povijesti spasenja i povijesti Božjeg samoočitovanja, slijedi *Dei Verbum* i

kad o objavi prikazuje povijesno-spasenjsko ostvarenje nauma Božjega o spasenju svih ljudi. Sve ide progresivno, postupno i kulminira u samom Isusu Kristu, koji je "posrednik i punina cjelokupne Objave" (usp. DV,2: KKC, br.65.).

Cilj i usmjerenost Objave jest spasenje čovjeka, ili bolje rečeno, "čovjekovo sudioništvo u božanskom životu . I čin kojim Bog objavljuje samoga sebe... jest čin ljubavi! Ona se proširuje na cijelo čovječanstvo i na svakoga posebno kao poziv milosti na sudioništvo (na dijeljenje tog dara). I *spasenje* treba čitati u svjetlu one Ivanove (17,3): "Ovo je život vječni: upoznati tebe, jedinog i pravoga Boga i onoga koga si ti poslao, Isusa Krista." Dakle, Objava nadvisuje u velikoj mjeri onu objavu koja nam je postala vidljivom u stvaranju. S onom, svatko je pozvan da prepozna prizna Boga i hvali ga kao Stvoritelja. S ovom posljednjom, naprotiv, pozvan je na sudjelovanje u sinovstvu! Postoji, dakle, neka potpunost sudjelovanja, koja je postala tek mogućom po toj prvotnoj potpunosti kojom nam se sâm Bog darovao.¹⁸

I u s vezi s tim KKC zaključuje da je Objava dana u potpunosti; *nema druge Objave*, ni drugog očekivanja ni iščekivanja. Br. 66, ponavljajući tekst iz DV,4, to izražava slijedećim riječima: "Kršćanski, dakle, raspored spasenja (ekonomija spasenja), kao novi i konačni savez, nikada neće minuti; nemamo više očekivati nikakvu javnu objavu prije nego se u slavi pojavi naš Gospodin Isus Krist (usp.1 Tim 6,14; Tit 2,13). Ipak, iako je objava dovršena, ona se nije u potpunosti izrazila i spada na kršćansku vjeru da postupno shvaća i dosegne cjelokupno značenje u tijeku stoljećâ."

Prikazivanjem Objave u i po Isusu Kristu, KKC dostiže svoj vrhunac kada govori o povijesno-spasenjskoj stvarnosti Božjeg samoočitovanja i potpunosti tog objavljivanja. Prisutnošću Isusa Krista u povijesti, Bog je "pohodio svoj narod, bez ikakvog posredništva, i izvršio je obećanje koje je mnogo puta učinjeno" (br. 422.).

Otvarajući paragraf (u br. 65.) navodom iz posl. Hebrejima (1,1-2), pogled se neizostavno upire u dijalektiku koju je sveti pisac htio staviti i naglasiti nabrajajući razne elemente koji su prisutni u različitim razdobljima objave u Starom zavjetu, kao i *novost* koja je izražena u objavi Isusa Krista. U tom smislu, Krist "Sin Božji, koji je postao čovjekom, jest

¹⁸ Isto, 80.

jedinstvena, savršena i konačna Riječ Očeva, u kojoj On kaže sve i neće biti druge riječi osim te.“ (br.65.).

Potpunost i konačnost Objave ostvaruje se u Isusu Kristu, koji postaje čovjekom! To, na planu spoznaje i razumijevanja, ima dalekosežno, mogli bismo reći, konačno, potpuno značenje! Jer, preuzevši ljudsku narav i ljudske mogućnosti, slabosti i ograničenosti, Sin Božji pruzima i *ljudski govor*, ljudske izražajne mogućnosti i ograničenosti i same načine tog dara i sposobnosti koja je jedan od darova bogoobličnosti i sličnosti čovjeka s njegovim Stvoriteljem. I nitko bolje od Isusa Krista nije mogao izraziti Otajstvo Božje, jer ga On sam poznaje savršeno ukoliko je Bog. I ono što dopušta da vidimo tu istovjetnost, jest navod iz Iv 14,9: "*Tko vidi mene, vidi i Oca*" i na taj se način ocrta konačnost objave. . Posrednici, i različiti oblici posredništva, iscrpili su svoje uloge".¹⁹

Zaključujući govor o Objavi, može se reći i zaključiti, da ona nije prvotno sustav, cjelina i ustrojstvo nauka, spoznaja nečega što proširuje ljudske, spoznajne mogućnosti, nego je Objava bitno i odlučujuće nešto drugo. To je ono što se, u svetopisamskom vidu, izražava kao *susret s osobom*.

Stoga, R. Fisichella s pravom zaključuje: "Razni i različiti načini, kojima je Bog objavio svoju volju ocima i prorocima, sada nalazi svoj vrhunac u *osobi Sina*... Objava je Isusa Krista, dakle, puna *sinteza cjelokupnog Božjeg djelovanja* u povijesti, jer je to preuzimanje ljudske naravi, od strane samoga Boga."²⁰

I to će KKC izraziti u brr.65. i 73., i još jednom ponoviti u drugom, kristološkom odsjeku u brr. 422-679, tj. u 2. poglavlju i u analizi Apostolskog Vjerovanja, u članku "Vjerujem u Isusa Krista, jedinorođenoga Sina Božjega."

Važan je odsjek i pitanje prenošenja božanske Objave (brr.74. i 100). Ono omogućuje svakom čovjeku, bez ikakve razlike, da se ostvari Božja volja (1 Tim 2,4), i da svi ljudi dođu u zajednicu posinjene djece Božje, i da posredstvom Krista i Duha Svetoga pristupe Ocu. U tom je vidu cjelokupni ljudski rod "odrednik (adresant) božanskog plana spasonosne objave."²¹

¹⁹ Isto, 80.

²⁰ Isto, 91.

²¹ J. WICKS, *La trasmissione della Rivelazione divina, u Commento Teologico*, 94.

Najmoćnije i najredovitije sredstvo tog prenošenja, posredovanja božanske objave jest Evandjelje. Br. 75. ističe to s posebnim zanosom: "Krist Gospodin, u kojem nalazi svoje dovršenje cjelokupna Objava Svevišnjega, naredio je apostolima da svima propovijedaju *Evandjelje*, priopćavajući im božanske darove, kao izvor svake spasonosbe istine i svakog moralnog pravila. To Evandjelje bijaše najprije obećano preko proroka, a zatim On je sâm to izvršio i proglasio vlastitim riječima."

KKC ističe i unutarnju dimenziju prenošenja i posredovanja vjere (usp. br.91-93.), tj. nadnaravni 'osjećaj vjere', koji se, u prošlosti, često zapostavljao. *Osjećaj vjere* jest "pravi temelj svakog govora o prenošenju riječi Božje i vjere... Tu je djelatan, također i danas, ... Duh koji djeluje u srcima, izazivajući na slušanje Evandjelja, s radošću i usred svih tjeskoba, i vjeru u riječ Božju koja se prenosi ljudskim riječim (1 Sol 1,4-6;2,13)."²²

3.2. ČOVJEKOV ODGOVOR

Čovjek je, samim tim što je stvorenje, potencijalni 'vjernik', jer je 'sposoban' za Boga (*capax Dei*); sposoban je spoznati, prepoznati Boga i povjerovati Bogu. Sposoban je stoga što je stvoren "na sliku i priliku Božju". I u njemu opstoji i prisutna je stalna težnja, želja i stremljenje prema Apsolutnom, Bezgraničnom, prema Bogu.

I to posebno naglašava br. 27: "Želja za Bogom je upisana u srce čovjeka, jer je čovjek stvoren od Boga i za Boga; i Bog ne prestaje privlačiti sebi čovjeka i samo u Bogu čovjek će naći istinu i sreću koju traži bez prestanka."

Ali, osim te tvrdnje, navodi se i ono što je već rečeno u saborskom dokumentu *Gaudium et spes*, br. 19,1: "Posebno bitna crta ljudskog dostojanstva jest ta što je čovjek pozvan na zajedništvo s Bogom. Već od samog svog postanka čovjek je pozvan da stupi u *dijalog s Bogom*, jer samo stoga postoji što ga je Bog iz ljubavi stvorio i što ga iz ljubavi stalno uzdržava. Čovjek ne može živjeti punim životom po istini ako tu ljubav slobodno ne prizna i svome se Stvoritelju ne povjeri."

Bog se objavio čovjeku, ljudskom rodu. Očitovao mu je Otajstvo svoje volje i naum skriven od vječnosti. To je Otajstvo i želja samoga Boga da "se svi ljudi spase i dođu do spoznaje istine" (1 Tim 2,4). To je Otajstvo, tajna samoočitovanja Boga, njegova bića, bitka i unutarnjeg

²² Isto, 96.

života. Bog je tako došao *ususret* čovjeku. KKC to posebno naglašava i ističe kao kamen-temeljac, na kojem će, poslije graditi cijelu građevinu.

"Po odluci koja je potpuno slobodna Bog se objavljuje i *daruje se čovjeku* otkrivajući svoje Otajstvo, svoj plan dobrohotnosti koji je već predodređen od vječnosti, u Kristu, i na korist svih ljudi. On otkriva potpuno svoj plan šaljući svoga ljubljenoga Sina, našeg Gospodina Isusa Krista, i Duha Svetoga" (br.50.).

Na taj velebni i veličajni plan Božjeg spasenja; na plan koji je skriven u Božjem biću, u krilu presv. Trojstva od vječnosti, i jednom povijesno ostvaren *u i po* Isusu Kristu, čovjek treba odgovoriti.

Čovjek je pozvan, izazvan i neprestano se stavlja pred alternativu: *odgovoriti* tom Božjem planu, pozivu, ponudi, objavi i prihvatiti Njegovo otajstvo i plan spasenja, ili se *oglušiti* i zanemariti, prijeći preko svega toga i živjeti autonomno "svoj život", život tkz. nezavisnosti i neuvjetovanosti Bogom i njegovim planom spasenja i ostati prepušten sebi i zemaljskoj sudbini.

I ne samo da Bog očekuje da čovjek odgovori i da se odazove na Njegov plan spasenja i na cjelokupnu Objavu, nego On čini i mnogo više. Katekizam to izriče ovako: "Objavljujući samoga sebe, *Bog želi ljude učiniti sposobnima da odgovore* Njemu, da Ga upoznaju i da ga ljube više nego što bi bili sposobni ljubiti sebe same" (br.52.).

Bog se objavio, kao punina Objave i Božjeg plana spasenja u Isusu Kristu svome Sinu. U Njemu, koji je Posrednik, objavitelj i sam punina Objave, Bog je rekao sve. Rekao je najednom i konačno sve ono što je htio i što je potrebno za spasenje ljudskog roda.

"Krist, Sin Božji, koji je postao čovjekom, jest jedina, savršena i konačna Riječ Očeva, koji nam u njemu kaže sve i nema druge riječi osim te riječi. Sv. Ivan od Križa, tumačeći Hebr. 1,1.2, slijedeći mnoge druge, izražava to ovako: '*Od onog trenutka, kad nam je darovao svoga Sina, koji je jedinstvena i konačna Riječ Božja, rekao nam je sve, i najednom, u toj samoj Riječi... Zaista, ono što je jednoga dana govorio djelomično prorocima, rekao nam je u svome Sinu, dajući nam tu puninu koja je Njegov Sin. Zato onaj tko bi sada htio Boga nešto ispitivati ili iskati od njega viđenja ili objave, ne samo da bi počinio ludost, nego bi uvrijedio i samoga Boga, jer ne bi usmjerio svoj pogled jedino u Krista nego bi tražio druge stvari i novosti*'" (br.65.).

Jedini i pravi odgovor na Objavu, na Božji plan i naum spasenja, i na cjelokupnu stvarnost koja nas okružuje i poziva da dokučimo i priznamo Božju opstojnost i Njegovo djelovanje u svijetu, jest *vjera*; tj. ispovijedanje i svjedočenje vjere u jedinoga i jedinstvenoga Boga, Stvoritelja sviju stvari. To je odgovor vjere i potpuno podvrgavanje volje i svih razumnih i umnih sposobnosti. To je ono što Pavao naziva *oboedientia fidei*, poslušnost vjere (Rim 10,14-17).

Katekizam, kada govori o tome i opisuje taj odgovor čovjeka na Božju inicijativu, na Njegovo djelo stvaranja i na Njegovo djelo Objave po riječi i po djelima, na Njegovo djelo objave po samoj Riječi-Logosu, Sinu Božjemu, govori o vjeri koja je sveobuhvatna, potpuna. Ona uključuje mnogo toga i to se svetopisamski izražava kao poslušnost vjere. (To je *oboedientia fidei, ossequium mentis*).

Zaista, s pravom se može reći da je "privilegirani izraz kojim se u KKC definira vjera , onaj izraz 'poslušnosti'. I u pameti, čovjek se odmah prisjeća onog klasičnog Pavlovog teksta (Rim 10,14-17)... vjera se sastoji od slušanja riječi, propovijedanja i dovođenja do poslušnosti. I obratno, poslušnost vodi do slušanja."²³

Br. 143. to i ističe: "Vjerom čovjek potpuno podvrgava Bogu svoju razumnost i pamet i svoju volju. Svim svojim bićem čovjek daje vlastiti pristanak Bogu Objavitelju (Usp.DV,5.). Sveto pismo to naziva 'poslušnost vjere'. To je odgovor čovjeka Bogu koji se objavljuje (Usp. Rim 1,5; 16, 26.)".

Pri tome valja naglasiti da to nije slijepa vjera. To nije puko prihvaćanje nekog sistema i sustava istina i nekog zaokruženog svjetonazora. Vjera, u svetopisamskom smislu riječi, a to Katekizam neprestano ističe, jest vjera koja je bitno *milost*, dar, darovanost, "nadnaravna krepost koja je ulivena od Boga" (br.153.).

S druge strane, ta vjera je bitno i *ljudski čin* i kao takav on treba uvijek i biti i takvim sve više postajati. Vjera je bitno i autentično ljudski čin (br.154), koji je usko povezan s inteligencijom, razumnošću, pronicljivošću koja nastoji "razumjeti" samu vjeru i cijeli sustav vjerskih istina (usp. brr.156-159.) i sve to ostvariti u punoj slobodi i pristanku volje.

²³ R. FISICHELLA, *La risposta dell' uomo a Dio*, u *Commento Teologico*, 107-108.

Navodeći II. Vat. sabor (DH,10), KKC ističe još jednom da je sam "čin vjere po svojoj naravi dragovoljan, slobodan." Bog zasigurno poziva ljude da Mu služe u duhu i istini. Oni su obvezni u savjesti, ali nisu prisiljeni'... To se očitovalo u najvišem stupnju u Isusu Kristu. Doista, Krist je pozivao na vjeru i na obraćenje, ali na to nije prisiljavao... On je dao svjedočanstvo istine, ali je nije htio nametnuti silom onima koji su je odbijali i Njegovo kraljevstvo raste snagom ljubavi kojom Krist, uzvišen na križ, privlači sebi ljude." (br.160.).

Interesantno je da, na tom mjestu, KKC poziva i navodi samo one motive vjerodostojnosti, koje je izrekao prije *Dei Filius*, Konstitucija o vjeri I. Vat. sabora, kao što su npr.: čudesa, proroštva, svetost i proširenost Crkve. To je ono ključno pitanje: Zašto vjerujem?

Ali, motiv zbog kojeg se vjeruje i prihvaća riječ Božja (Objava) *motivum fidei* jest dublji i uvijek je povezan sa životom. Jedini i pravi motiv i poticaj za vjerovanje jest onaj koji postavlja ljudska opstojnost, a to je smisao, razlog života. Slijedeći DV,4, Katekizam stavlja na prvo mjesto *susret sa osobom Isusa Krista*, susret s Onim, koji jedini "potpuno otkriva čovjeku samoga čovjeka i daje mu spoznati njegov uzvišeni poziv" (GS 22.).

U drugom odsjeku 2. poglavlja (prve sekcije) stavlja se naslov koji je posve karakterističan i sasvim nov: *Mi vjerujemo.* " Nakon što je govorio o vjeri, obilježjima i motivima vjere, započinje taj vid promatranja, koji je, prema R. Fisichella, "dostojan velike pažnje... i mogao bi biti kadar da utisne i označi vrlo važni preokret u oblikovanju vjernika." ²⁴

Naime, već se u prethodnim poglavljima vidjelo i isticalo da u suvremenoj kulturi i suvremenom razdoblju postoji određena poteškoća i nesnalženje u tumačenju i u shvaćanju čina vjere, vjere uopće i samog sustava istina koji se vjerom prihvaća i živi. I kada to postoji, onda je još veći problem naviještanja, propovijedanja i posredovanja Vesele vijesti i svega onoga što ona podrazumijeva za čovjeka.

I da bi doskočio toj poteškoći, KKC se zaputio putem koji je, istovremeno i prokušao, posvećen Tradicijom, i nov, i prikazuje se kao težak i mukotrpan, i nailazi na nerazumijevanje i odbacivanje mnogih suvremenika. Katekizam pokušava obnoviti i "ponovno pridobiti *crkvenu svijest*, koja je jedan od ciljeva koji se u narednim desetljećima mora prikazati kao prvotni, da bi se razbio krug subjektivizma i da bi se zadobio i

²⁴ Isto, 125.

postigao potpuni i istinski smisao vjere. *Kršćanska vjera jest crkvena vjera*, ne samo stoga što je subjekt koji čini taj čin vjerovanja prije svega i prvotno Crkva, nego i stoga jer je i ona sama sadržaj vjere.²⁵

I vrlo je indikativno da to poglavlje o zajedničkoj, crkvenoj vjeri, tj. crkvenosti, komunitarnosti vjere (brr.166-184.) završava, kao nekim himnom, doksologijom, zajedničkim slavljenjem, hvalospjevom i izricanjem vjere Nicejsko-Carigradskog Vjerovanja, koje, ne zaboravimo to nikada, započinje u pluralu: "Vjerujemo" - πιστευομεν (Usp. DS 125; 150).²⁶

Još više, na kraju tog poglavlja, i cijele prve sekcije KKC, donose se, usporedno, oba Vjerovanja: Apostolsko i Nicejsko-Carigradsko. Takvim postupkom KKC želi ponovno aktualizirati i ujediniti dva vida kršćanske vjere.

Odgovor čovjeka i ispovijest vjere istovremeno je i osobni čin i Crkveni čin; čin pojedinca, osobe koji se stvara, čini u Crkvi i posredstvom Crkve. To je ispovijest vjere koja se čini na krštenju (krsni vid vjere) i koji glasi i izražava se formulom: "Ja vjerujem"

Drugi vid vjere je eklezijalni, zajednički i zajedničarski vid i on glasi: "Mi vjerujemo", i odražava vjeru cijele Crkve, posebno izraženu na saborima i u svečanim trenucima života Crkve.

Br. 167. to sažima u vrlo jezgrovite i teološki gledano, , dalekosežne, izraze: "Ja vjerujem" jest vjera Crkve koja se ispovijeda *osobno*, od svakog vjernika, posebno u trenutku krštenja. 'Mi vjerujemo' jest *vjera Crkve*, koju ispovijedaju biskupi sabrani na saboru, ili, još općenitije, liturgijska zajednica vjernika. 'Ja vjerujem' jest također Crkva, naša Majka, koja odgovara Bogu svojom vjerom i uči nas govoriti: 'Ja vjerujem', 'Mi vjerujemo'

U tom smislu, Bog u svojem trojstvenom, međuosobnom životu koji je "odnos" (*relatio*) i koji želi zasnovati vezu, odnos, povezanost (*relatio*) i prema čovjeku i ljudskom rodu, postaje temeljem, uporištem eklezijalne, crkvene, zajedničarske vjere. "Bog vjere, onako kako se ispovijeda u vjeri Crkve, obilježen je slikom Boga koji je zajedništvo (zajednica) i koji živi u zajedništvu. Dosljedno, mora se, dakle, potvrditi da taj trojstveni sadržaj vjere određuje, na svoj način, i samu strukturu čina vjere i čini ga činom

²⁵ Isto, 125-126.

²⁶ Isto, 126.

koji je, po svojoj prirodi, potreban trojstvenog bitka. To znači, prije svega, da je to zajedničarski čin, i stoga *zajedništvo* (čin zajedništva)²⁷.

I na liniji tog trojstvenog života, zajedničarskog života, KKC želi otkriti i istaknuti *vrijednost osobe*, osobnog bića. To je biće koje je u zajednici, koje je zajedničko, zajedničarsko biće, biće koje se shvaća i prihvaća u kategorijama relacije, odnosa. Ta se odnosnost mora uspostaviti i ona je u biti potreba ljudskog bića, kao nešto što je imanentno i što je odraz, izražaj bogoobličnosti onoga što knjiga Postanka iskazuje riječima: "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori" (1,27.).

I to nosi sa sobom i obvezu i trajni zadatak prenošenja, svjedočenja i propovijedanja vjere, vjere kao dara koji se mora predati drugima. Br. 166. to objašnjava: "Nitko sebi nije dao vjeru, od sebe samoga, kao što nitko nije sam sebi dao opstojnost. Vjernik je primio vjeru od drugih i drugima je treba prenijeti. Naša ljubav prema Isusu i prema ljudima potiče nas da govorimo drugima o našoj vjeri."

Taj *osobni i eklezijalni*, komunitarni vid prihvaćanja i izražavanja ostvaruje se najbolje u ispovijedanju vjere na način kako je to Crkva činila stoljećima. To je prihvaćanje i ispovijedanje vjere izricanjem i svjedočenjem Apostolskog vjerovanja, Nicejsko-Carigradskog vjerovanja i svih, pojedinih članaka vjere i vjerskih istina koje su nam objavljene i koje Crkva cjelovito, vjerno i s poštovanjem čuva i navješta.

Pri tome se naglašava, i to jasnim riječima, da se vjera upravlja i odnosi na Osobu, i to na konkretnu, povijesnu, Utjelovljenu Istinu, čovjeka Isusa Krista, i na Njegova Duha, po kojem nastaje i djeluje Ckva Kristova. Jedino po Crkvi i u Crkvi ostvaruje se i posadanašnjuje i uvijekovječuje Kristovo djelo otkupljenja i spasenja čovjeka, kao pojedinca, i ljudskog roda u cjelini.

Tako se ujedinja i postaju jedinstvenima dvije stvarnosti: stvarnost osobne *eklezijalne, vjere*. I u svezi s tim R. Fisichella zaključuje: "Osobni čin vjere jest čin koji se, na dvostruki način, odnosi na Crkvu. Prije svega, ona je ta koja navješta i prenosi svakome sadržaj vjere. Zato je osobni čin čin sudjelovanja u onome što je još veće i potpunije, u činu Crkve. I vjera koja se 'ispovijeda' nije samo 'vjera u Crkvi', nego je, još prije, 'vjera Crkve'.

²⁷ Isto, 127.

Crkva priopćava, daje, krštenje (usp. br. 168.) i to je novo stvaranje koje očituje i čini djelotvornim osobni izbor vjernika i što sačinjava ulazak u Kraljevstvo.²⁸

ZAKLJUČAK

Prvi dio KKC završava se, kao i samo Apostolsko Vjerovanje, klasičnom hebrejskom riječju: "Amen" (br.1061-1065.). U širokom rasponu značenja koje riječ "Amen" ima, uključuju se i podrazumijevaju sve dimenzije i odrednice svetopisamske, objavljene, kršćanske vjere.

'Amen' je završetak, posljednja riječ ispovijesti i prihvaćanja vjere. To je temeljna oznaka, obilježje čovjeka koji odgovara i očituje, na izvanjski način, svoj pristanak na cjelokupnu Božju objavu, na Božji govor i Božje dolaženje i ulaženje u ljudsku povijest posredstvom svoga Sina.

'Amen' zaključuje Ispovijest vjere koja je prisutna i koja se "postavlja (nalazi) između dva noseća stupa, koji su postavljeni na početku i na kraju: 'Ja vjerujem' - 'Mi vjerujemo.' I prvim 'ja vjerujem', vjernik potvrđuje da prihvaća istinitost svega onoga što će slijediti u njegovoj ispovijesti vjere i to prihvatiti u sebe, utemeljujući se na svjedočanstvu samoga Boga koji je jamac; i posljednjim 'Amen - ja vjerujem', on potvrđuje vjeru, jer potvrđuje i svjedoči da poznaje njezin sadržaj, shvaća ga i želi živjeti prema njemu".²⁹

Ispovijest (kršćanske) vjere i prihvaćanje 'samoočitovanja Božjega' sažima se u ono što veli posljednji br. prvog dijela KKC: Isus Krist jest 'Amen' (Otkr.3,14.). On je konačni 'Amen' ljubavi Oca za nas, preuzima i nosi u svojoj punini naš 'Amen' prema Ocu: Sva obećanja Božja u njemu su postala 'Da'. I zbog toga, uvijek preko Njega, uzdiže se Bogu naš Amen, po Njegovoj slavi (2 Kor,1,20.). Po Njemu, s Njim i u njemu, Tebi, Bogu, Ocu Svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga, svaka čast i slava, u sve vijeke vijekova. Amen!" (br.1065.).

I kao posljednja misao, kojom se može zaključiti cjelokupni prikaz prvog dijela KKC, jest da se kroz cijeli dokumenat Katoličke Crkve i Učiteljstva provlači i prisutna je misao-vodilja, leit-motiv, temeljna odrednica da se Božje Otajstvo, Misterij trojstvenog, božanskog života

²⁸ Isto,129-130.

²⁹ R. FISICHELLA, *Amen*, u *Comm. Teologico.*, 315.

otkrio. On se objavio, prisutan je i čovjek može do njega doći, bilo naravnim sredstvima i darovima razuma i pameti koje posjeduje, bilo posredstvom Crkve i njezina navještanja i svjedočenja i Objave koja se povijesno zaodjenula u ljudsku riječ i sam čin Božji, u ljudsku osobu Sina Božjega.

Čovjek je "sposoban" za to Otajstvo, pozvan je da ga shvati i prihvati, i njegovo je življenje izvorno poziv i poslanje da to Otajstvo božanskog života, zajedničarskog života, spozna, ostvari i dopre do božansko-ljudskog života, do božansko-ljudskog zajedništva, po uzoru i primjeru Sina Božjega, Isusa Krista, Gospodina našega.

A to je izrazio i sam Papa Ivan Pavao II. u Konstituciji "*Fidei Depositum*": "Čitajući 'Katekizam Katoličke Crkve' može se shvatiti, razumjeti velebno jedinstvo božanskog Otajstva, u Njegovom planu spasenja, kao i sama središnjost Isusa Krista, Jedinorođenoga Sina Božjega, koji je poslan od Oca, postao je čovjekom u krilu presvete Djevice Marije, po djelovanju Duha Svetoga, da bi postao našim Spasiteljem.

Umrijevši i uskrsnuvši, On je neprestano prisutan u svojoj Crkvi, posebno u sakramentima; On je izvor vjere, uzor kršćanskoga djelovanja i Učitelj naše molitve" (br.3.).

Riassunto

LA PROFESSIONE DELLA FEDE IN CCC -92

Il Catechismo della Chiesa Cattolica è suddiviso in quattro parti, ma l'Autore, nel presente articolo, analizza e presenta soltanto la prima parte, cioè la Professione della fede, o Professione della fede cristiana (*Credo*).

Tutto l'articolo è diviso in due parti: la prima che si attiene più strettamente al Catechismo elaborandone il tema della professione della fede come è visto e richiesto dal Catechismo, e la seconda, che vorrebbe esaminare più approfonditamente i presupposti di una tale professione, cioè il dato della Rivelazione divina e della risposta umana a un tale evento storico-salvifico.

Con sottigliezza l'Autore espone alcuni punti che sembrano "nuovi", o perlomeno, accentuati in una maniera nuova e diversa. Si tratta dell'ecclesialità della fede che si vive e professa, testimonia nella comunione e nella comunità, e per mezzo della comunità (*"Io credo - Noi crediamo!"*).

Poi, dell'urgente richiamo al ritorno alle sorgenti della fede, alla S. Scrittura e all'evento liturgico e salvifico della fede. Infine, anche del bisogno di un'inculturazione del Vangelo nel mondo d'oggi.